

Becsey Zsolt

Makrogazdasági adatok az Európai Bizottság jelentéseinek függvényében

Macroeconomic Data in Light of the Reports of the European Commission

Összefoglalás

Becsey Zsolt elemzésében röviden bemutatja, hogy miért stabilabb a mostani magyar makrogazdasági és pénzügyi helyzet, mint a 2009 előtti vagy akár a 2011-es helyzet. Ugyanakkor arra is felhívja a figyelmet, hogy a hasonlóan eladósodott nyugat-európai államokhoz képest nálunk miért törekenyebb a helyzet, és arra is, hogy ez a régiós versenytársak viszonyában is gond lehet. Hangsúlyozva a jelenlegi kormánykoalíció pénzügyi stabilitás terén elért eredményeinek fontosságát, a szerző javasolja, hogy a következő két évben az uniós források tervezett koncentrált elköltésénél hazánk a versenyképessége javítása mellett is fókuszáljon a jelentős adósságcsökkentésre, mely nemcsak szinte azonnal megtérülő lépés a kamatcsökkenés miatt, hanem a beruházásösztönzés segítése miatt biztonsági kérdés is.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: E22, E23, E27, E43, E44

Kulcsszavak: versenyképesség, adósságcsökkentés, uniós források, beruházások

Summary

In his analysis, Zsolt Becsey briefly presents the reason why Hungary's current macroeconomic and financial position is more stable than it was before 2009 or even in 2011. Simultaneously, he draws the attention to the reason why Hungary is more fragile than

---

DR. BECSEY ZSOLT PhD, a Károli Református Egyetem oktatója, volt EP-képviselő (zsolt.becsey@gmail.com).

the similarly indebted Western European states or even its regional competitors. With due emphasis on the significance of the successes achieved by the incumbent government coalition in the field of financial stability, he proposes that while considering the allocation of EU funds during the next two years, in addition to improving the country's competitiveness, the Government should focus on a considerable debt cut, as interest cuts are promptly rewarding, while investments are boosted due to increased safety.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: E22, E23, E27, E43, E44

Keywords: competitiveness, debt reduction, EU funds, investments

---

Az utóbbi időben sok felületen jelentek meg – összehasonlító jelleggel, nemzetközi intézetek idézésével – elemzések arról, hogyan áll hazánk a világban gazdasági fejlődését és pályáját tekintve.¹ Ezért egy rövid elemző cikkben szeretném felvázolni azokat a szempontokat, melyeket magam – mint volt magyar uniós diplomata és európai parlamenti képviselő – fontosnak tartok ahhoz, hogy ne napi politikai érzelmektől fűtötten nézzük a brüsszeli tükröt, hanem egységes és elfogadott forrásokból. Így az Európai Bizottság több mint egy évtizede minket is elemző előrejelzései segítségével, de számcsunami nélkül tekintem át, mikor és hová jutottunk. Ezért itt, terjedelmi okokból, nem is kívánok felhasználni más elemző anyagokat, így többek között versenyképességi vagy átláthatósági² stb. szempontokat sem.

MIT NÉZZÜNK IGAZÁN?

Szakmai körökben úgy gondolják, hogy a gazdasági növekedést kell igazán tekintetbe venni, még ha ez sem tökéletes mutató. Persze, az értékesített megtermelt javak összegét jelző GDP hagyományos fejlődési mutatója valóban fontos lehet. 2016-ban hazánk az Eurostat becslései szerint 2%-kal bővült (European Commission, 2017), maga az EU 1,9%-kal. Ez azt jelenti, hogy a 2017 júniusában megjelent, 2016-os tagállami felzárkózási mutatók terén³ most változott Magyarország helyzete, vagyis 67%-os egy főre jutó reál-GDP-szinten vagyunk a tavalyi teljesítményünk alapján az EU-hoz képest.⁴ Ezzel az éves növekedési ütemmel a jelek szerint a rendszerváltó és periféria-tagországok⁵ közül tavaly csak az eddig nagybeteg Görögországot és a váratlanul lelassult Észtországot tudtuk tartani, vagyis velük párhuzamosan felzárkózást (–1 százalékpont) mutatni az EU-hoz képest. (A baltiaktól drámai munkaerő-elvándorlás történt az utóbbi időszakban: ez érezteti hatását korábbi látványos növekedési teljesítményük lassulásán is, ami tanulságos számunkra is.) Sajnos a munkaerő termelékenysége tavaly Magyarországon nem nőtt (–0,2%) – a románoknál 5,8%-kal, de más versenytársaknál⁶ is javult –, vagyis csak az egyre korlátozottabb számú munkaerő extenzív bevonásával tudtunk gazdasági növekedést elérni.

Pozitív viszont, hogy úgy tudtunk növekedni, hogy az előző évekhez képest 2016-ban nem volt igazán jelentős uniós külsőforrás-bevonás a gazdaságba, bár azt is látni

lehet, hogy a fogyasztással indított növekedés – a nettó exportnövekedés is kifulladásra – nem tartható sokáig. Vagyis a beruházás erősítése nélkül nem lesz könnyű kibontakozni. Bár most már itthon is kedvező kamatozásúak a kölcsönök, mégis az EU-források felhasználásának csúcspontjában (2015) is, 22% alatt volt a beruházási ráta, és ez 2016-ban a várható becslések szerint (végleges eredmény csak ősszel várható) messze 20% alatt lesz.

1. táblázat: Beruházási aktivitás a visegrádi országokban és Romániában

Ország	Állóeszköz-felhalmozás (GDP %-ában, 2015)	Állóeszköz-felhalmozás ütemének várható éves változása, %, 2016	Állóeszköz-felhalmozás ütemének jósolt éves változása, %, 2017
Magyarország	21,7	-15,5	+12,8
Lengyelország	20,1	-7,9	+4,9
Csehország	26,3	-3,7	+3,5
Szlovákia	23,0	-9,3	+0,9
Románia	24,8	-3,3	+1,3

Megjegyzés: Még nincsenek végleges adatok, de a számokból követhető, hogy kinél mennyire befolyásolja a teljesítményt (mennyire függ tőle) az EU-források lehívása; az előző uniós pénzügyi perspektíva-ciklusból az utolsó év 2015 volt.

Forrás: European Commission, 2017

Mindez azt jelzi, hogy nincs akkora magántőke-beruházási hajlandóság, amely szükséges lenne egy saját lábán álló stabil növekedéshez. Ezért az elkövetkező időszakban olyan szellemben kell felhasználni az EU-forrásokat, hogy beinduljon a magánberuházások motorja, és ne csak a központi forrásokból fejlesszünk. Ezen a téren főleg a románokhoz képest maradtunk el. Mit jelent ez a fejlődési ütemeket tekintve? Nagy valószínűséggel Lengyelország 2016-ban relatív fejlettségben újabb 1 százalékponttal előzött meg minket (69%-a volt az EU-átlagnak), és a románok is 2 százalékponttal jutnak hozzánk közelebb – 59%-os EU-szintre –, ami a két ország között az elmúlt 150 évben nem volt megfigyelhető.⁷ (A mostani trendeket kivetítve, nagyjából 6-7 múlva utolérnek minket.) A lengyelek sem voltak történelmileg soha fejlettebbek nálunk, úgy tűnik, ezt tartósan meg kell szoknunk. A bennünket már egy évtizede megelőző szlovákok is egyre jobban távolodnak tőlünk, tavaly a csehek is jó teljesítményeket mutattak. Úgy tűnik, hogy a relatív fejlettségben és ütemben a lettekkel meg a horvátokkal tartjuk a szintet, és csorgunk a válságban vergődő, de még eddig előttünk lévő görögök elé. A regionális felzárkózás terén a hét magyar nagyrégióból (NUTS 2) négy van az uniós átlag 50%-a alatt, ami arányaiban rosszabb, mint a lengyel mutató, ahol a 16 régióból már csak öt található ezen a szinten.⁸

Mi a külső környezetünk szempontjából hasznos helyzet? Növekedésünket segíti az, hogy a hatalmas függőségünket⁹ jelentő EU-piacon konszolidálódik a helyzet. Nemcsak tavaly, hanem az idén és jövőre is várható egy közel 2%-os növekedés, a tagállamok mindegyike – az EU-ból kifelé tartó britek és a stabilizálódó spanyolok kivételével

vel – 3% alá szorította a költségvetési hiányát, és ennek következtében nagy részüknél elkezdődött az adósságráta (bruttó adósság/GDP) csökkenése. Az euró is stabilnak mondható a főbb nemzetközi valutákhoz képest. Több tagállam követi a német példát, vagyis kihasználva a „jó időket”, egyensúlyban tartja a költségvetését, így a dánok, csehek, bolgárok, baltiak, hollandok, írek vagy a svédek.¹⁰

Magyar (és horvát, valamint szlovén) oldalról ez azért érdekes, mert a sokkal jobb finanszírozási adottságokkal rendelkező nyugati államok vagy a kisebb eladósodottsággal rendelkező, több térségbeli állam egy esetleges újabb pénzügyi válságra már kisebb sérülékenységgel tud válaszolni. Az a nagyszerű tény, hogy a három angolszász minősítőnél kikerültünk a spekulatív kategóriából az alacsonyabb befektetési besorolásba, még nem garancia egy magas adósságráta esetén a kívülről jövő, hirtelen felbukkanó gondok kivédésére. 2011 előtt is a gyengébb befektetési kategóriákban voltunk, a válság idején mégsem tudtuk eladni a magyar papírokat a külföldi befektetőknek. Szerencsés viszont, hogy a teljes papírállományban egyre kevesebb a devizában fennálló adósság aránya (sőt a jó külső finanszírozási helyzet miatt néhány éven belül ezt lényegében ki is nőjük), és a lakosság is egyre nagyobb hányadban vesz állampapírokat,¹¹ de ez utóbbi a megtakarítások különbsége miatt nem lehet olyan domináns, mint mondjuk Belgiumban.

MIÉRT FONTOS AZ ADÓSSÁGRÁTA, ÉS MIÉRT FONTOSABB MÉG ENNÉL IS A KAMATTÖRLESZTÉS MÉRTÉKE?

Sajnos a feltörekvő keleti piacokon mindig nagyobb kiszolgáltatottságot jelent az adósság finanszírozása, hiszen itt nincs akkora (nem csak nyugdíjas) hazai állampapírt vásárló réteg, mint több nyugati államban. Minél magasabb az adósságráta egy országban a régióknban, annál nagyobb felárral kell eladni a papírokat. Bár hazánkban az árfolyamkockázatot a devizahányad miatt lényegében sikerült leépíteni,¹² és a költségvetési hiányt is kordában tartjuk – ennyiben eltérő a helyzet 2008-hoz, de még 2011-hez képest is –, de hazánkban nő az adósság összege addig, amíg nincs költségvetési egyensúly. Emellett nálunk az adósság regionálisan magas összege mellett egy felzárkózó országhoz képest kicsi a természetes beruházási ráta.

Ezért lenne nagyon fontos Magyarországnak számára is, kiegyensúlyozott költségvetés mellett, évi 3-4 százalékponttal csökkenteni az adósságrátát (ami egyensúlyközeli költségvetést jelent), mert jöhetnek rosszabb idők, és pénzügyi válságok esetén érzékenyek maradhatunk még akkor is, ha a gond nem is nálunk keletkezik.

Diákjaimnak vagy előadásaimon gyakran elmondom, hogy nem a költségvetési hiány vagy az adósságráta a legfontosabb mutató, azok csak egyre fontosabb állomások a fő teher, a kamatfizetés felé. Ez az a pénz, amiért finanszírozzuk magunkat, és cserébe elfolyik. De ezt azoknak kell kifizetni, akik a rövid – vagy egyre hosszabb – lejáratú finanszírozásunkat megoldják, hiszen nagyrészt ezt nyílt licittel tesszük. A kamat nagy része azonban, az állomány tulajdonosi szerkezete miatt, nem magyar tőketulajdonosok kezébe kerül.¹³ Az utóbbi időkhöz, a nagyon magas alapkamataink és a felár miatt, ez a teher nálunk szinte uzsoramagasságban volt. Most, a magyar

alapkamat leszorítása után – ami nagy bátorság és bravúr volt a jegybank részéről –, a kamat mértéke viszonylag alacsony, de még jelentős magyar kockázati felár maradt.¹⁴ Erre nemrég még a GDP több mint 4%-át fizettük ki, tavaly már csak 3,2%-ot, és ettől az évtől – a brüsszeli remények szerint – ez, először az elmúlt 30 évben, csökkenhet 3 százalék alá. De nem szabad elfelejteni, hogy a vetélytársainknál ez 1-1,5 százalék lesz az idén! A régiót tekintve csupán a görög és a horvát éves kamatterhe akkora, mint a miénk, és az egész Európai Unióból csak a portugálok és az olaszok fizetnek GDP-arányosan jóval nagyobb kamatterhet, mint mi. (A görögök a trojka fogságában lényegében intézményi finanszírozáson vannak, nem a piacon. De így lehetséges az, hogy katasztrofális adóminősítési besorolás és a közel 180%-os GDP-arányos eladósodottság mellett is csak alig fizetnek 3%/GDP-nél nagyobb kamatot; kevesebbet, mint a portugálok.)

2. táblázat: Egyes EU-tagállamok kormányzati adósságrátája (annak csökkenése 2013-hoz képest) és kamatterhe 2016-ban

Ország	Adósságráta (GDP %-ában)	Kamatterhe (GDP %-ában)
Belgium	105,9 (0,1)	2,9
Magyarország	74,1 (0,6)	3,2
Románia	37,6 (0,4)	1,5
Csehország	37,2 (3,1)	0,9
Szlovákia	51,9 (0,6)	1,7
Lengyelország	54,4 (-3,3)	1,7

Megjegyzés: Az adósságráta mögött zárójelben az éves csökkenés látható.

Forrás: European Commission, 2017

Mindez az értelmes beruházásoktól vagy kiadásoktól veszi el az állam pénzét, ezért nálunk az adósság nagyságán és kockázatán javítani kell, melyet azonnal visszanyerünk a kamatoldalon. (Hiába van Belgiumnak nagyobb relatív adósságterhe – és itt Belgiumot helyettesíteni lehetne Franciaországgal, Spanyolországgal, az Egyesült Királysággal stb. –, sokkal jobb adósoknak számítanak nálunk, és ezért kisebb a kamatterhük.) A csökkentés lényegében alkotmányos kötelezettségünk is, de a tűzzel játszunk, ha ezt nem érzékelhető ütemben tesszük. Valószínűleg megússzuk újabb globális pénzügyi válság esetén, de ha mégsem, akkor megint egy évtizedre visszaeshet a teljesítményünk.

Meg kell jegyezni, hogy Magyarország nagy bravúrt ért el az elmúlt tíz évben a közfinanszírozás területén. Már a Gyurcsány-kormány is nagy stabilizációt hajtott végre a költségvetés elsődleges egyenlegének javításával 2007–2008-ban – gyakorlatilag már akkor elértük a közel nullaszázalékos szintet a kamatkidadások nélkül –, és ebben az időszakban kezdett el javulni a folyó fizetési mérlegben a külkereskedelmi egyenleg is, ami a külső finanszírozás szempontjából jelentett előrelépést a stabilizáció felé. De az előző évek felelőtlenségei miatt ez már késő volt, a válság hazánkat túl alacsony devizartalékkal és így fizetési nehézségekkel érte el; gyakorlatilag piacon kívüli intézményi hitelt kényszerültünk felvenni 2008 végén.

3. táblázat: Magyarország elsődleges egyenlegének és külkereskedelmi mérlegének alakulása a GDP %-ában

	Elsődleges egyenleg	Fizetési mérleg
2005	-3,8	-8,1
2008	+0,4	-7,2
2012	+2,2	+1,1
2015	+2,0	+3,1

Forrás: EU Bizottság előrejelzései, 2010, 2013, 2017

Ez a GDP nagyjából 16%-ára rúgó összeg újra eladósította az országot, vagyis 2010 előtt először fokozatosan, majd gyorsan nőtt az adósság kifelé, és a 2009-es gazdasági visszaesés miatt befelé is. Az Orbán-kormány elérte, hogy csak a piacról felvett új hitelekkel – 2010 nyarán és azóta sem kért és kapott új hitelt sem az IMF-től, sem az EU-tól, bár 2011 végén ezt újra kilátásba helyezte – és a görög példától eltérően, adósság elengedése nélkül stabilizálta az országot.

Magyarország magas regionális adóssághelyzete magyarázza azt is, hogy miért nem lehet jobban elengedni az adósságot a növekedés érdekében, illetve hogy miért nem követhetjük ebben a román/lengyel vagy időnként a balti/cseh példát. A románok és a lengyelek ugyanis lényegében kis adósságrátával kezdték a rendszerváltást. Ismert az, hogy a románoknál a kondukátor a függetlenség érdekében lényegében visszafizette az adósságot, a baltiak ezt a szovjet államutódlásnál átadták az oroszoknak, a lengyelek pedig 1991-ben leírták az adósságaik tekintélyes hányadát, és lényegében 30%-os adósságrátával indították el a piacgazdaság kiépítését. Magyarországnál ez a ráta 1993-ban 90% volt (Debreceni, 2003). Ugyanezt a vonalat követi most a pénzügyi megroggyanása után, a magas költségvetési deficit és 100% körüli adósságráta mellett (kamatfizetése a GDP 2,8%-a volt tavaly) is jól növekvő Spanyolország is. Magyarország ezt különböző okokból nem tette meg. Sőt, nem éltünk az évtized elején a görög példával sem; nem is volt reális, ahol a magánadósságok egy részének elengedése is szerepelt a finanszírozási csomagok kompromisszumai között. Mit tesznek a románok és a lengyelek? A gazdasági felzárkózás és a lélegzetvétel céljából engedik az adósságrátát elmenni, mindkét állam 3% körüli éves hiánnyal az EU „élén” jár, mert a következő két évben még maradt tartalékjuk ehhez a gyorsított növekedéshez.¹⁵ Nekünk nincs.

Bármennyire is szerettük volna tompítani, Magyarország külgazdasági kapcsolataiban továbbra is az EU-tól függ. Nemcsak az export és technológiaimport, de a turizmus vagy a működő tőke területén is nagy az európai függőségünk. Ezen a keleti nyitással sem sikerült lényegesen változtatni, legfeljebb csak egy még nagyobb EU-integráltsági függést elkerülni. Ennek objektív magyar és integrációs elméleti okai vannak. Pozitívumnak tekinthető, hogy az elmúlt két évtizedben a Nyugat-Európától való túlzott magyar függés enyhült Közép-Európa integrációs feljövételével, ami némileg kisebb kockázatot jelent egy-két ország (pl. Németország és Ausztria) válsága esetén. De ez a diverzifikációs kereskedelmi átrendeződés is lényegében befejeződött, bár

reményeink szerint a turizmusban és a tőke- és technológiamozgásokban azért még folyik a jelenlegi helyzethez képest is közép-európai erősödés.¹⁶

Ezért a legfontosabb tényező, hogy az EU maradjon gazdaságilag stabil, a tagállamok egyikében se legyen összeomlás, ami a bennünket is finanszírozó pénzpiacokat felzaklatná. A Brexit és a migrációs válság okozta belső tagállami ellentétek konszolidálására van szükségünk, gazdasági okokból is. Biztató, hogy a számunkra lényeges nagy tagállamok elkezdtek csökkenteni az adósságrátáikat, mindenki kordában tartja a hiányt. Még a válsággócként funkcionáló, mediterrán tagállamokat tömörítő ún. Clubmed is stabilan növekedhet, legalábbis a portugál és a spanyol növekedés és fiskális konszolidáció ezt sejteti. Két jó európai és magyar évvel tovább csökken az összeomlás közvetlen veszélye. Szerencsére a korábban szintén intézményi kölcsönökért sorban álló írek is nagyon nagy lendülettel kerültek ki a válságból, adósságuk a magyar szintre csökkent, és magas fejlettségi szintjükhez képest nagy a gazdasági növekedési ütemük.

Egyedül – az olasz bankválság mellett – a fordulóponthoz érkezett görög helyzet jelenthet kihívást. A görögök esetében a bizottsági előrejelzések nagy beruházási és GDP-növekedési visszapattanást jósolnak,¹⁷ ahol államháztartási egyensúlyba kerül – kamatfizetéssel – a mesterségesen és nem piacról táplált ország. De a harmadik programcsomagjuk után, az ország érezhetően társadalmi áldozataiba is belegyengült – nem e dolgozat témája, hogy van-e még tartalékuk –, és humán oldalon lefelé tartó spirálba pörgött az elmúlt hét év során. Vajon tud-e újabb adósságelengedéseket és jobb feltételekkel átstrukturálásokat kérni intézményi (EU-EKB-IMF) finanszírozóitól, és milyen állapotban van az ország reálgazdasága? Nem tudjuk bizonyosan, de ezzel kapcsolatban várható még politikai feszültség. Érdekünk a megegyezés 2017-ben, és az, hogy Görögország a mélypontról felfelé induljon, mint annak idején az írek vagy a baltiak tették, és ne a mélyponton vegetáljon. Termelékenységi és versenyképességi oldalon – pl. nőtt az áruexportja is – a Bizottság már bizakodó.

Hasonló a remény Oroszország esetében, ahol szintén megvan a konszolidált mélypont, ott nincs kifáradás (pl. az utóbbi nehéz gazdasági években korszerűsítették a mezőgazdasági termelésük egy részét, és nettó gabonaexportőrök lettek), de nem látjuk még a gyors kiemelkedés jeleit, és hogy mikor oldják fel az EU-tagállamok a számunkra is érzékeny orosz embargót. Idén Ukrajna is fellendül. Ebben a régióban okunk van az optimizmusra.¹⁸ Stabil a kínai és az amerikai növekedés is.

Érdekünk tehát, hogy forradalmi befektetések és újabb nagy állami programok helyett az EU továbbra is erősítse egységét, javítsa finanszírozási helyzetét és ezzel versenyképességét, és legalább mérsékelte, de stabil növekedést mutasson.

MIT LEHET TENNI EBBEN A HELYZETBEN?

Komoly koncepcióval kell ösztönözni a növekedésünket, és azt kihasználva tovább konszolidálni a finanszírozási helyzetet. Vagyis nem lehet csak fogyasztással fenntartani a jelenlegi növekedést. Részben, ha csupán a fizetésemelések révén megnő az import, az hatékonyságnövelés nélkül rontja a versenyképességet, és a nettóexport-pozíciót is negatívan érinti, illetve nem javítja a növekedési potenciált. Másrészt a fizetések emelése csak

az alsó jövedelmi kategóriákban indokolt, hiszen ők fogyasztásra (vagyis a GDP emelésére), a munkaerő-újratermelésre – így gyermekek vállalására és nevelésére, tanítására – közvetlenül hasznosítják ezt, amivel javul nemcsak a munkaerőpiaci helyzet, hanem a gazdaság kiszámíthatósága miatt kulcsfontosságú fizetési fegyelem is az országban. A devizában fennálló adósságot le kell építeni, ami növeli az árfolyamszabadságot is. Ekkor nem kívánatos a forint – és így a fizetések – euróban mért mesterséges erősítése, de a gyengítés sem, a jelenlegi, a GDP 10%-ára rúgó külkereskedelmimerleg-aktívumnál.

Mivel Magyarország kapta az uniós fejlesztési pénzek egy főre jutó és így GDP-arányosan egyik legnagyobb részét – erre tárgyalási eredményként méltán büszkék is vagyunk¹⁹ –, ezt meg kell becsülnünk. Csak olyan beruházásokba kell fektetni, melyek utána önjáró fejlődésként a kedvezményezett saját beruházásait is növelni tudják. Nem ismerjük még az EU felzárkóztatási alapokra vonatkozó koncepcióját a 2020 utáni időszakra, de joggal élhetünk azzal a feltételezéssel, hogy a következő hétéves időszakban nem lesz 25-30 milliárd eurós uniós tőke-transzfer hazánk számára. 2019 után csak így lehet esélyünk az önfenntartó növekedési modellre, mely után a fenntarthatóság nem jár külső vagy belső eladósodottsággal.²⁰ Ez nyilván kizárja olyan gigantikus, főleg állami vagy önkormányzati beruházások létrejöttét, melyek után nem gerjesztünk saját erejű, tovább pörgő beruházást, illetve – ami még rosszabb – nem is tudjuk magát a beruházást a piaci bevételekkel fenntartani. Nem szabad a működő tőke csábítása céljából a mi szintünkön felesleges – most nem kihasználható – infrastrukturális beruházásokra költeni a pénzünket. Vetélytársaink – elsősorban Románia és Lengyelország – csak annyira fejlesztik infrastruktúrájukat, amennyire a gazdasági növekedés vagy a beruházáspolitikai éppen megkívánja, tehát azonnal „belakják”, amit építenek. Politikai célzatú, üres gyorsforgalmi utak, párhuzamos elkerülő utak, gyenge forgalmú vasútfejlesztések, csarnokok, uszodák, telepek és hidak létükkel is viszik a pénzt. A hiányzó hálózatosodás viszont fontos elem, nem lehet torzó típusú infrastrukturális fejlesztés.

Mindez filozófiaváltást is követel tőlünk, hiszen most már elsősorban nem a multinacionális cégeknek kell munkaerőt kínálnunk, hanem a magyar tulajdonúaknak. Nem szabad engedni, hogy bármilyen fenyegetettség miatt a magyar tulajdonú és jól fejlődő, nemzetközi piacra lépő cégek tulajdonosai eladják azokat külföldi tőkebefektetőknek, és kiszálljanak az általuk jól elindított és felfuttatott üzletből. Példakép az a vállalat lehet, amely uniós vagy már közpénz nélkül is fejlődik, sőt itthon és külföldön is képes terjeszkedni. A kormány elképzelése szerint erre van két évünk, szándékai szerint az EU-források koncentrált elköltésével. Szerencsére a helyzet nyugodt, mert ehhez sikerült az eddigi tűzoltások után levegőhöz jutni 2019-ig.

Mondják sokan: 2016-ban is volt kétszázalékos növekedés lényegi uniós pénzek nélkül, tehát ezt 2019-től is alkalmazni tudjuk. Valóban, de ez csak egy-két évig lehetséges: a belső lakosságifogyasztás-növekedésre – és sajnos nem termelői beruházásra, hatékonyságnövelésre – épülő modellt évekig nem tudjuk fenntartani. Ráadásul nem tudunk alkotmányos okokból eladósodni sem, mivel 2019-ben még 60% felett lesz a magyar adósságráta.

Uniós felzárkóztatási pénz híján, főleg ha nincs növekedést serkentő beruházás, akkor erre a célra továbbra is a külföldi tőke bármi áron való csábítása marad (Pogá-

tsa, 2016), minimálbéres összeszereléssel, kivitt szabadalmakkal és mérnökökkel, helyi technológia fejlesztése nélkül, transzferárrakkal hazavitt profittal. Ez rendkívül kiszolgáltatott helyzet, amelyet 2012 (addig ez forrásbevonási kényszer volt a makrogazdasági stabilizálás miatt) után most magunk mögött hagyhatunk. Magyar tulajdonú vállalatok technológiafejlesztése, feldolgozottság (hozzáadott érték) növelése és piaci erősödése saját tőkeképzés révén: csak ez a kiút. A rendszerváltás utáni magyar tulajdonú cégek is tudjanak hazahozni profitot külföldről. Erősíteni kellene, a cseh és szlovén példához hasonlóan, a feltörekvő magyar tulajdonú cégek K+F-fejlesztését, az egész GDP-arányos ráfordításunk (2015-ben ez 1,4%), erre a célra most nagyságrendekkel kevesebb, mint az előbbi két regionális sorstársunké, ahol ez eléri vagy meghaladja a 2%-ot.²¹ Nincs más kiút 2019 után, de meg tudjuk csinálni.

JEGYZETEK

- ¹ Lásd például Chikán Attila: „...a versenyképességet tekintve drámaian romlott a helyzetünk: a Világ gazdasági Fórum versenyképességi rangsorában Magyarország 144 ország között 2001-ben még a 29., 2006-ban a 38. helyre került, most a 63. helyen áll” (Portfolio.hu, 2016). Vagy lásd a svájci IMD legfrissebb versenyképességi elemzését: www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/scoreboard.pdf.
- ² Lásd a Transparency International 2016. évi korrupciós indexét, mely szerint hazánk indexe a 2012-es 55 pontról 48 pontra csökkent, és pl. a javuló románok utolérték minket. <https://transparency.hu/adatok-a-korrupcirol/korrupcio-erzekelesi-index/cpi-2016/>.
- ³ <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>.
- ⁴ 2016-ban az Eurostat szerint hazánk csak Romániát, Bulgáriát, Lettországot és Horvátországot előzte meg az EU-ban a relatív fejlettségi szint alapján. Románia 59%-os szintjével és gyors növekedésével a jelenlegi trendek alapján néhány év alatt utolérheti Magyarországot. Várhatóan a hétből a négy fejletlenebb nagyrégióknak is az EU-átlag 50%-a alatt marad a következő években. Bővebben Becsey, 2016a. Mi viszont 2017-ben megelőzhetjük e téren az EU-15 legfejletlenebb államát, Görögországot.
- ⁵ A volt szocialista EU-13 mellett Spanyolország, Portugália és Görögország az általam idesorolt államok.
- ⁶ Pl. a letteknél 2%, de a lengyelek is 2,1%-kal az Európai Bizottság tavaszi előrejelzése szerint (European Commission, 2017).
- ⁷ Lásd bővebben: www.ggd.net/maddison/maddison.project/mpd_2013-01.xlsx.
- ⁸ Lásd bővebben: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/regions/statistics-illustrated>, <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>.
- ⁹ Bár a válság alatt rövid időre 80% alá süllyedt az EU-nak az exportunkon belüli aránya, de ez az évtized közepére újra 80% fölé emelkedett, sőt a magyar tulajdonú cégeink exportjában 82% fölé is (lásd Becsey, 2014a). Ez a visegrádi országokra egyaránt jellemző integráltság. A jelenlegi 28 állam közül a csoport a leginkább függő az EU-piacról (a hollandok kikötőeffektusát is figyelembe véve).
- ¹⁰ Teszik ezt annak ellenére, hogy többeknek az eladósodottsági rátája bőven a maastrichti 60%-os figyelmeztetési küszöb alatt van. A németek (és mögöttük a hollandok) látványosan, évi 3-4% ponttal csökkentik az adósságrátájukat, messze a magyar alá menve, nem törődve sem azokkal a hangokkal, amelyek az EU-n belüli stabilitás zálogának tartják a nagyobb német költelekezést, sem azokkal, amelyek szerint ezzel csökken a német növekedési ráta. A németek (a hollandok már jövőre) az évtized végére a 60%-os maastrichti küszöb alá fognak menni.
- ¹¹ Néhány év alatt 2%-ról két számjegyűvé nőtt az arány.
- ¹² Az ÁKK adatai szerint 2017. januárban 24,3% volt a költségvetési adósságon belül a devizában denominált adósság (ÁKK, 2017). Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a parlament által is kihirdetett magyar-orosz paksi szerződés, valamint a magyar-kínai vasútépítési kormányközi megállapodás alapján várhatóan a GDP 11-12%-át elérő – 3500 milliárd forintra rúgó – devizahitel jelenik meg a magyar adósság listáján.

- ¹³ Az ÁKK-jelentései szerint pl. 2017-ben a 6678 Mrd forintot kell törleszteni vagy kifizetni, ez a költségvetés adósságának 36%-a. A magyar forintpapírok 19,6%-a volt tavaly év végén külföldiek kezén (ÁKK, 2017).
- ¹⁴ Nemrég, 2013-ig a magyar alapkamat is 7% fölött volt, de az öt éves ún. CDS-felárunk is még mindig magas a szomszéd vetélytársakhoz képest. Magyarország 117, Csehország 40, Lengyelország 72, Románia 96, Szlovákia 42, Szlovénia 89 pontos felárat fizetett 2017 februárjában (forrás: DBResearch, 2017. február 15.).
- ¹⁵ A lengyelek, szintén alkotmányos korláttal, ezt lényegében a mostani szinten elérték, tehát hamarosan az 55%-os eladósodottság után nekik is ritmust kell váltaniuk.
- ¹⁶ Bővebben lásd a *Polgári Szemle* korábbi számában írt részletes kifejtéseimet (Becsey, 2014a).
- ¹⁷ Erre az évre pl. 2,7%, jövőre pedig 3,1%-os gazdasági növekedést és 12%, illetve 13,2%-os beruházási fel-lendülést. Forrás: European Commission, 2017. Ez a későbbi hónapokban már szerényebb növekedési előrejelzésre váltott.
- ¹⁸ A volt FÁK-országok exportjelentősége nemcsak a baltiak számára kiemelkedően fontos (több mint 10% az exportjukból), hanem a határos volt KGST-tagállamoknak is, főleg Magyarországnak és Romániának. Lásd European Commission, 2017, statisztikai melléklet.
- ¹⁹ Mintegy 34,5 milliárd euró 2014 és 2020 közötti fejlesztési összeg a magyar önrésszel, ez 12 000 milliárd forint, ami a magyar éves GDP kb. 30%-a hét évre.
- ²⁰ Mellár Tamás számításai szerint Magyarország az elmúlt tizenöt éves időszakban csak külső forrásbevonással tudott mérsékelt gazdasági növekedést elérni. 2002 és 2010 között a szocialista kormányok a GDP 35%-át elérő külső forrást használtak fel a növekedéshez (ebből 25,5% adósságnövelés és 8% volt a felhasznált uniós forrás). A jobboldali kormányok alatt, 2010 és 2015 között, a GDP 34%-át kitevő külső forrásból (26% EU-támogatásból, 10% a magánnyugdíjpénztárak államosításából és 5% a devizatartalék csökkentéséből állt elő, de 5,8%-kal csökkentették is az államadósság rátáját) növekedett a gazdaság. Vagyis a mostani, regionálisan szerényebb gazdasági növekedési pálya eladósodás nélkül, de ugyanúgy évi 6-7%-os külső kormányzati forrás-bevonással valósul meg (itt most a Magyarországra áramló működő tőke szaldóját – mint nem kormányzati forrást – nem is kalkuláljuk). Lásd Mellár, 2017.
- ²¹ Lásd KSH nemzetközi statisztikák: www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tabl/tsc00001.html.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ÁKK (2017): *A központi költségvetés finanszírozása és adósságának alakulása. 2017. január. Államadósság-kezelő Központ*, www.akk.hu/uploads/K7NaGonA.pdf.
- Becsey Zsolt (2014a): A keleti nyitás súlya a magyar külgazdaságban. *Polgári Szemle*, 10. évf., 1–2. sz.
- Becsey Zsolt (2014b): Az elmúlt tíz évem az Európai Unióban. *Polgári Szemle*, 10. évf., 3–6. sz.
- Becsey Zsolt (2016a): Az én 25 évem – felzárkózunk-e Európához? In: *25 éve szabadon Közép-Európában*. Ce-Politi Kiadó, Budapest, 345–354.
- Becsey Zsolt (2016b): A közlekedéspolitikai belülnézetből. *Polgári Szemle*, 12. évf., 1–3. sz., 271–290.
- Debreceni Róbert et al. (szerk) (2003): *Megújuló Európa. Statisztikai adattár 1990–2001*. KSH, Budapest.
- European Commission (2017): *Spring 2017 Economic Forecast*. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2017-economic-forecast_en.
- Mellár Tamás (2017): Miért nem jutunk egyről a kettőre? *HVG*, január 18., http://hvg.hu/gazdasag/2017_0118_Miert_nem_jutunk_egyrol_a_kettore.
- Pogátsa Zoltán (2016): *Magyarország politikai gazdaságtana*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Portfolio.hu (2016): Chikán: drámaian romlott Magyarország versenyképessége. *Portfolio.hu*, 2016. április 7., www.portfolio.hu/gazdasag/chikan_dramaian_romlott_magyarorszag_versenykepessege.229970.html.

Egyéb források:

- Államadósság-kezelő Központ 2016. évi jelentései.
Európai Bizottság előrejelzései: 2010, 2013, 2017.
Eurostat-adatbázis.
KSH-kiadványok és -adatbázisok.